

DÖNGÜYÜ KIRAMAMAK: SELÇUK BARAN'IN BİR SOLGUN ADAM ROMANINDA ÖZGÜRLÜK ÇIKMAZI*

Sezin Seda ALTUN**

Özet

1960 sonrası Türk edebiyatının önemli yazarlarından Selçuk Baran (7 Mart 1933- 4 Kasım 1999) eserlerinde kent insanının sorunlarını, çıkmazlarını, dünyayla olan uyumsuzluğunu günlük hayat sahneleri içinde anlatır. Gücünü ayrıntılardan alan bu eserlerde insanın hayat içindeki varoluş mücadelesi çarpıcı bir üslupla işlenir. Daha çok öykücülüğü ile bilinen Baran farklı türlerde de eserler vermiştir. Bu çalışmada, yazarın kaleme aldığı üç romandan ilki olan *Bir Solgun Adam* incelenecek, romanın anlatıcı karakteri Mehmet Taşçı'nın yaşamı Sisifos'un hikâyesi merkeze alınarak okunacaktır. Nitekim Sisifos, mitolojik karakterler içinde hikâyesi ve Tanrılar tarafından kendisine verilen cezaıyla, modern çağ insanının hayat içindeki mücadelesini anlamaya yönelik bir okumaya geniş imkân sağlamaktadır. Zengin çağrışımlara açık bu izlek, Albert Camus'nün *Sisifos Söyleni* ile başka bir yorum kazanmıştır. Bu bağlamda, Sisifos'un cezasının bilinçli bir mücadele şeklinde okunması, dolayısıyla da direnmenin ve hayatı anlamlı kılmanın bir yolu olduğu yaklaşımı çalışmamızın odak noktasını oluşturacaktır. Önüne koyduğu her yeni hedefle birlikte daha da tutsaklaşan Mehmet Taşçı'nın özgürlük arayışları değerlendirilecek ve bir direnişe dönüşen var olma çabası sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Selçuk Baran, *Bir Solgun Adam*, Sisifos, *Sisifos Söyleni*, Özgürlük Çıkmazı.

CIRCLE UNBROKEN: IMPASSE OF FREEDOM IN THE NOVEL OF SELÇUK BARAN'S *BİR SOLGUN ADAM*

Abstract

Selçuk Baran who is one of the significant writers of Turkish literature after 1960 largely discusses the challenges and dilemmas of people live in cities and their incompatibility of the world in her works by using scenes from everyday life. The struggle of human for existence is argued with a successful, stunning style in these works which are effective thanks to details. Although Baran is known for her stories, she wrote in different genres. In this study, the first novel of the author *Bir Solgun Adam*, one of her three novels, will be analyzed and life of the narrator Mehmet Taşçı will be examined by focusing on the story of Sisyphus. Thus, Sisyphus with his story as a mythological character and the punishment that given to him by the Gods provides extensive opportunities so that the struggle of the modern man can be understood. The theme which is open to evokes effective connotations gains a different interpretation with Albert Camus's *The Myth of Sisyphus*. In this context, the focus of this study is the interpretation of Sisyphus's punishment as a conscious struggle and the approach that this struggle is the way of resist and making life meaningful. The pursuit of freedom of Mehmet Taşçı who became the captive of his endless targets will be assessed and his struggle of existence which turns into a resistance will be examined.

Keywords: Selçuk Baran, *Bir Solgun Adam*, Sisyphus, *the Myth of Sisyphus*, the Impasse of Freedom.

* Çalışmada eserin şu baskısı esas alınmıştır: Selçuk Baran, *Bir Solgun Adam*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Nisan 2010.

** Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (İstanbul), sezinsedaaltun@gmail.com

I. Giriş

Korinthos kralı Sisifos bir gün, son derece büyük ve güçlü bir kartalın ırmak tanrısı Asopos'un kızı Aigina'yı kaçırdığını görür. Kızını arayan Asopos'a, Aigina'yı Zeus'un kaçırdığını söyler. Tanrılar tanrısı Zeus ise bu muhbirliğe çok kızar ve Sisifos'u cezalandırarak ölümler ülkesi Hades'e gönderir.¹ Sisifos burada büyükçe bir kayayı Olimpos Dağı'nın tepesine taşımakla cezalandırılır. Kaya her defasında, tepeye ulaşmasına ramak kala gerisin geri yuvarlanır. Sisifos işkenceler çekerek kayasını yeniden itmek zorunda kalır ve bu kısırdöngü sonsuza dek devam eder. Adı ilk kez *Odysseia* destanında geçen Sisifos, eserde şu şekilde tasvir edilmektedir:

“Sisypos'u gördüm korkunç işkenceler çekerken:/ Yakalamış iki avcuyla kocaman bir kayayı/ ve de kollarıyla bacaklarıyla dayanmıştı kayaya,/ habire itiyordu onu bir tepeye doğru,/ işte kaya tepeye vardı varacak, işte tamam,/ ama tepeye varmasına tam bir parmak kala,/ bir güç itiyordu onu tepeden gerisingeri,/ aşağıya kadar yuvarlanıyordu yeniden baş belası kaya,/ o da yeniden itiyordu kayayı tek mil kaslarını gere gere, kopan toz toprak habire aşarken başının üstünden,/ o da habire itiyordu kayayı, kan ter içinde.”²

Aiolos'un oğlu Sisifos'u Homeros, *İlyada* destanında ise “insanların en kurnazı”³ olarak tanımlamaktadır.

Bir Solgun Adam'ın anlatıcı karakteri Mehmet Taşçı'nın varoluşsal sıkıntıları ile kurnazlığı ve muhbirliği nedeniyle çarpıtıldığı cezası yüzünden hapsediği kısırdöngüde var olmaya çalışan Sisifos arasında ciddi benzerlikler bulunmakta, karakterlerin varoluşsal çabalarının direnişe dönüşmesi ise söz konusu benzerliğin bizi götürdüğü en temel noktayı oluşturmaktadır. Selçuk Baran'ın karakteri için seçtiği Taşçı soyadı da bu bağlamda dikkat çekicidir. Yazarın bu seçimiyle iki karakter arasındaki benzerliği sembolleştirdiği düşünülebilir.

2. Uyumsuzun Rutini: Günlük Hayat ve Alışkanlıklar

Bir Solgun Adam, Mehmet Taşçı'nın hayatının günlük şeklinde kaleme alındığı, bireyin özgürlükleri ve hayatta kalma biçimleriyle ilgili sorgulamaların yoğunlukta olduğu bir romandır. Romanda, eski bir bankacı olan ve halasından kalan mirasa konunca emekliliğini isteyip karısını ve kızını terk eden Mehmet Taşçı'nın çıktığı yeni hayat yolundaki açmazları gündelik hayatın detayları içinde görülür. Taşçı, karısı ve kızını terk ettikten sonra Dürnev Hanım'ın evinde bir oda kiralar ve on yıl bu odada yaşar. Taşçı, Camus'nün “Evrenin mantığa

¹ Edith Hamilton, *Mitologya*, çev. Ülkü Tamer, Varlık Yayınları, İstanbul 1992, s. 232.

² Homeros, *Odysseia*, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, çev. Azra Erhat - A. Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul Kasım 2015, s. 204.

³ Homeros, *İlyada*, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, çev. Azra Erhat - A.Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul Ağustos 2015, s.124.

aykırılığını, tutarsızlığını anlamış, her şeyi olduğu gibi gören bilinçli insan”⁴ olarak tanımladığı uyumsuzun da en güzel örneklerinden biridir. Onun günlüğüne yazdığı şu satırlar bu bağlamda önemlidir:

“Bu sabah ‘kendini tanı’ dedim, hem de yüksek sesle. (...) Yıllardır kendimleyim. İyi yürekli, uyuşuk, birbirleriyle hiç kavga etmeyen yaşlı karı kocalar gibi beraberim kendimle. Baş örtülü kadın sorar: ‘Sütünü ısıtayım mı?’ ‘Isıt ya, ısıt.’ Sonra adam, kadına: ‘Artık yün çoraplarını giysen,’ der, ‘biliyorsun, romatizmaların var. Bu havada azar sonra.’ Kadın söz dinler ve elçeğiyle ördüğü yün çoraplarını dizlerine dek çeker. İşte böyle. Kendimle anlaşmam bu kadar benim. Buna anlaşma denirse eğer. Kendimle nasıl doğru dürüst anlaşmaya, yani gerektiğinde kavga ederek anlaşmaya yanaşmadıysa, dünyayla anlaşmaya da yanaşmadım.” (s. 79)

Dürnev Hanım roman boyunca Mehmet Taşçı'ya ‘çok solgun görünüyorsunuz’ ya da ‘bugün çok solgunsunuz’ der. Kitaba adını da veren ve sürekli olarak tekrarlanan ‘solgun’ kelimesi, Taşçı'nın toplumsal hayat içindeki silikliğinin ve dünyayla olan uyumsuzluğunun altını çizmek için özellikle vurgulanır. Bu vurgunun Mehmet Taşçı'nın kendisi tarafından da yapıldığı görülür. Sözelimi, “Görünmeyen adamımdır ben” (s. 42) der, kendisini gölgesini yitirmiş bir adama benzeter.

Çok okuyan, kitaplarla son derecede haşır neşir olan Mehmet Taşçı, “Onca savaş kahramanının yaşam öykülerini, anılarını okuyan ben, sonunda yenilgilerimi mi yazacaktım? Yaşamımın bir zafer olmasını isteyecek, umacak kadar kendimi beğenmiş değilim. Herkes gibi yaşamımın bir anlamı olduğunu sanıyordum da birden boşluğa mı düşüverdim?” (s. 13) diye sorar. Yaşamının anlamını, hatta o anlamın var olup olmadığını sorgular. Meltem Gürle “Dublinliler: Gündelik Hayatın Anatomisi”⁵ başlıklı yazısında, modern insanın dünyaya yerleşmek, ona anlam atfetmek, onu kendinin kılmak istediğinden bahseder. Bunu yapmanın en iyi yollarından biri ise alışkanlıklar edinmek ve bu alışkanlıkları sürdürmektir. İnsanın dünyadaki varlığını teyit etmesinin, diğer bir deyişle anlamı var etmesinin en emin yoludur bu. Çünkü sürekliliğe dönüşen alışkanlıklarda hayata karşı bir direnme, itiraz ve başkaldırı söz konusudur. Mehmet Taşçı'nın hayatı da alışkanlıkları sürdürmek üzerine kuruludur. Dürnev Hanım romanda gündelik rutinin, alışkanlık ve tekrarların sürdürücüsü olma rolünü üstlenir. Kendisine biçilen rolün dışına çıktığı anda ise Taşçı'nın son derece sert tepkisiyle karşılaşır. Söz gelimi kahvesini farklı bir fincanla getirmesi Taşçı'da tahammül edilemez bir rahatsızlığa yol açar. Kendi deyimiyle, o moda uygun fincanın soğukluğu ve yapaylığı aklından bir türlü çıkmaz. Aynı şekilde, karşı evin balkonundan her gün çarşaf silkeleyen kadın, sokağından ne zaman geçeceğini bildiği yoğurtçu ve her gün on buçukta gelen et kamyonunun şoförü onun günlük düzeninin şaşmaz koruyucularıdır. Alışkanlıkların ritmi kırıldığında ise tedirgin olur:

⁴ Albert Camus, *Sisifos Söyleni*, Can Yayınları, İstanbul Ocak 2016, s. 9.

⁵ <http://ayrintidergi.com.tr/dublinliler-gundelik-hayatin-anatomisi> (29.09.2016)

“Ayrıntılar değişince yokluklarını anlıyor, tedirgin oluyorum (...) Önce şu köşe taşlarından başlamalı diyorum. Günlük yaşantımın değişmediğini gösteren o yumuşak, iyi huylu, düzen tanığı köşe taşlarından.” (s. 32)

Gündelik hayatının rutinlerinden biri de bir bira evine devam etmektir. Mehmet Taşçı on yıl boyunca gidip geldiğı bira evinde daima aynı masaya oturur. Birasını hep Rum garson Yani getirir. Kayasını bir tür alışkanlıkla ittığını pekâlâ söyleyebileceğimiz Sisifos’a çok benzeyen Taşçı, bira evi kapandığında yıllardır ilk kez korktuğunu yazar. Alışkanlıkların güvenli sularından ilk ayrı düşüşü olur bu. Daha sonra, gündüzlerini bir parkta geçirmeye başlar:

“On yıldır alışkanlıklarımı bir alın yazısı gibi benimsemiştim. Oysa başka şeyler yapmak da mümkün ve olağanmış pekâlâ. İşte ilk kez karşıma çıkan bir parkın kapısından içeri girebiliyor, dahası var, canımın istediğı doğrultuya yönelebiliyordum.” (s. 74-75)

Yeni alışkanlığı parka gitme işinden de parktaki ağaçların kesilmesi ihtimali oluşunca vazgeçer. Alın yazısı gibi benimsediğini söylediğı alışkanlıkların dışına çıktığını zannettiğı her adımda aslında kendini yeniden bir tekrarın eşğine sürükler. Her arayışı, onu özgürlüğün tutsağı haline getirir ve o bunun bilincindedir. Tıpkı Sisifos’un kendi yazgısının bilincinde olması gibi. Taşçı’nın arayışı hiç bitmeyecek, her yenilgide anlamın kendisine dönüşen kayasının ardından yokuş aşağı yürüyecek ve onu tekrar sırtlanacaktır:

“Tekdüze, herkes gibi yaşamanın kolaylığından, o korkunç ölçüde güç kolaylıktan, gönlümce yaşamanın kolayca üstesinden gelinen zorluğuna sığınmıştım. Ne değişti? İki arasında ki ayrımı bulmak elimden gelmiyor.” (s. 180)

Şimdiki zamanın ağırlığını taşımaya devam eden Taşçı, kendi günlerinin efendisi olan Sisifos gibi ânın hâkimi ve efendisidir. Gelecek tasavvuru yahut yarına dair bir planı ise yoktur. Fakat yine de, Camus’nün uyumsuz için seçtiğı ifadeyle, gelecek zamandan tüm benliğiyle kaçınması gerekirken yarını ister.⁶ Burada önemli olan, yarının ne getireceğı değildir, ne getirirse getirsin onu kabule hazır olmaktır. Geçmişle ya da anılarla edinemediğı yeri yarını islemekle kurar. Diğer bir deyişle ‘yarın’, mücadelesine devam etmenin, bilinçli başkaldırısının bir diğer adıdır. Görüştüğü birkaç arkadaşı, Rüştü, Nadir ve Abdullah Beyler ile birlikteyken herkesin anılarından, geçmiş güzel günlerinden bahsettiğini söyler ve “Anılarım bile yok. Anılarıma yaklaşabilmek için yeterince yaşlanmadım mı yoksa? Kendimi zorluyorum; kopuk, kısa, anlamsız görüntüler gidip geliyor. Anılarım bunlar mı?” (s. 155) diye sorar. Geçmişin aynasında kendini göremeyen Taşçı, şimdide sürdürdüğü mücadelesini yarına da taşıyacak, anlam arayışına gelecekte de devam edecektir.

⁶ Camus, *Sisifos Söyleni*, s. 32.

3. Yazgıya Yolculuk: Özgürlüğün Tutsaklığından Bilinçli Başkaldırıya

Kitabın ikinci bölümü Mehmet Taşçı'nın yolculuk kararıyla başlar. İzmit'e gidecek, sonra da bir şose yol bulup yürüyecektir. Uzun sürecek bir macera umuduyla çıkılan yolda Taşçı ancak Kadıköy'e dek gidebilir. Kadıköy'den, bankada çalıştığı yıllarda ilgi duyduğu Nevin'i arama isteği duyar, fakat ona ulaşamaz. Daha sonra rehberden adresini bulur ve Osmanbey'de oturduğunu öğrenir. Nevin'e ulaşması için, geldiği yakaya dönmek zorundadır. Anadolu yakasından, tekrar Avrupa yakasına:

“Yeniden karşıya geçmek ona hiç de geri dönmek gibi gelmiyordu. Yoluna devam ediyordu, o kadar.” (s. 110)

Mehmet'in Nevin'e gelirken umduğu şey, daha doğrusu yolculuğundan umduğu şey hayatını kontrol altına alan değişmez düzenin zincirini kırmak, tutsaklığa dönüşen sonsuz genişlikteki zamanını Nevin'in bir zamanlar kendisine vermek istedikleriyle, yaşamın durgunluğuna karşı verdiği savaşa doldurmaktır. Fakat Taşçı aradığını bulamaz, çünkü Nevin dingin ve kusursuz bir hayatın öznesi haline gelmiştir. Ona göre yaşamak, soluk alıp vermeden başka bir şey değildir. Bir zamanlar yaşamayı yeğleyebileceğini sandığını, ancak hayatın kendisini çoktan aştığını söyler. Camus'e göre, her şeyiyle verili evreni aşan insan için yıkılış ve hiçlik başlar. Geleceğe ilgisizlik ve verili olanı tüketmekten başka bir seçeneği kalmayan uyumsuz insan, karşısında saydam ve sınırlı bir evren görür.⁷ Nevin ve Mehmet'in hayatları da bu uyumsuzlukta kesişir, bu sınırlılıkta sıkışır, ilişkilerinin yaşanması imkânsızlaşır. Nevin'in, kızı Füsün'a Mehmet'i anlatırken söyledikleri ona dışarıdan bakan birinin izlenimlerini aktarmak bakımından önemlidir:

“Yaşamını sürdürebilmek için gerekli olan en az uyumu sağlayabilmesi, kim bilir neler pahasına olmuştu! Çünkü dış dünyada yalnızca noksanlıklar görüyordu. Acısını kendinden bile saklıyor olmalıydı.” (s. 146)

Mehmet Taşçı, Nevin'in yanından tekrar Dürnev Hanım'a döner; ancak kısa bir süre sonra bu düşünceyi saçma ve anlamsız bulur. İsteği, Dürnev Hanım'ı da geri dönüşsüz bir biçimde terk etmektir. Evinden tekrar ayrılır ve Kadıköy'deki İstasyon Oteline yerleşir. Burada on gün kadar kalır. Karşı odada kalan ve kendisini dolandıran Gülümser ile yaşadıkları onun sosyal hayatla, özellikle de kadınlarla olan ilişkisindeki uyumsuzluğunu gösterir. Diğer bir deyişle, bu defa da Gülümser'i arzulayan tinsel varlığıyla düş kırıklığına uğratan dünya arasındaki kopuşta bir uyumsuzluğa dönüşür. Günler, olaylar netliğini kaybeder, defterdeki tarih şaşar. Mehmet Taşçı uzun ve ateşli bir hastalığın ardından kendine gelir. Her şeyi denedim der, evden kaçtım, Nevin'e gittim, otelleri denedim, bir kadın sevdim, dağ bayır dolaştım, kahvelerde,

⁷ Camus, *Sisifos Söyleni*, s. 75.

pis lokantalarda tuhaf adamlarla arkadaşlık ettim. Dünyayla biraz olsun ortaklık kurmak için deneyecek ne kaldı, diye sorar. Neyi gereksindiğini bulma çabasını, sönmeye yüz tutan mumun son bir gayretle titremesine benzetir. Bizi ilgilendirense söndüğünün bilincinde olmasıdır. Mehmet Taşçı düşürdüğü kayasının ardından bakmaktadır.

Günlüğün bundan sonraki satırları için tarih düşülmez ve ‘gene bir mayıs günü’ başlığı atılır. Bu mayıs gününde, Dürnev Hanım’ın getirip önüne büyük bir sinirle bıraktığı gazetede kendi ölüm ilanını görür Taşçı. Yalnız, tüm ölüm ilanlarındakinin aksine cenaze namazının kılınacağı camiden ve ölünün gömüleceği mezarlıktan söz edilmez. Ölüm ilanına Dürnev Hanım, Mehmet Taşçı’dan daha çok sinirlenir ve derhal gazetenin yazı işleri müdürüyle görüşmesini ister. Gazeteye giden Taşçı müdürü yaşadığına bir türlü ikna edemez. Yaşayan bir ölüye dönüşür ve yeni bir yolculuğa çıkmaktan başka çare düşünemez. Bu kez dönmemesine gidecek ve kimsenin kendisi için hazırlamadığı ölüm yolculuğunu kendisi kurgulayacaktır.

Mehmet Taşçı günlerce kendini bilmez bir halde hep yokuşlara doğru yürür. Bedeninin ve yaşamın ağırlığını yokuşların başına taşımak için direnen Sisifos’tur. Batı’dan geldim, Doğu’ya yürümeliyim, diye düşünür; döngülerden sıyrılamaz. Tepeler aşar, deniz ulaşması gereken bir amaca dönüşür, sonra onu da aşar; fakat şehirden uzaklaşmaya çalıştıkça aynı yere çıkar. Şehirden ve insanlardan kaçamaz:

“Kasabaya gitmem, ne işim var orada? (...) Alın yazım mı bu benim? Kentlerden kaçamayacak mıyım?’ Zaten, hangi tepeye yürüse, arkasını döndü mü kasabayı görüyordu. (...) Sonunda kasabaya arkasını döndü. Hızlı hızlı yürümeye başladı. Çok dik bir sırta tırmandı. Az sonra da kayalıklar başlıyor, tırmanmak güçleşiyordu. Kaymamak için ellerini de kullanmak zorundaydı. Aldırmadı. En yüksek noktaya ulaşmak istiyordu. Pek de yüksek olmayan sırtın doruğu bir amaç, bir tutku, belki de kurtuluş umudu olmuştu Mehmet için.” (s. 198)

Taşçı kayasına sımsıkı sarılır ve onu tüm gücüyle bir kez daha iter. Bunu, Sisifos’un her defasında kurtuluş umudu olarak gördüğü doruğa ulaşma gayesi ve gayretiyle yapar. Yorgunluğa ve açlığa daha fazla dayanamayacağını bilinci içinde direnir. Üstelik boşanan sağanağın altında ıslanmıştır da. Çaresiz kasabaya gider. Bir lokantaya girer, kasabanın yerlilerinden Sadık Dönmez’in masasına daveti üzerine, onunla oturur. Kasabadaki yeknesak hayattan sıkılmış olan Dönmez, gelen yabancıların hikâyelerini dinlemeyi ve onları ağırlamayı çok sevmektedir. Konuşma boyunca Taşçı iki şeyden bahseder yalnızca, ölü ya da diri olup olmadığını bilmediğinden ve dünya sıkıntısından:

“(…)Durmadan sıkılan bir adamdım ben. Sıkıldığımı karıma da, kızıma da sezdirmezdim. Sessiz bir adamdım. Sıkıntıdan söz ettimse, canımın sıkıldığını ya da işimi sevmediğimi sanmayın sakın. Dünyadan mı sıkılıyordum

ne? Dünyayı ben yaratmamıştım, hiçbir şeyi değiştirmek elimde değildi. İşte bundan ötürü sıkılıyordum galiba. Elli yaşıma gelince bankadan ayrıldım. Küçük bir mirasa konmuştum. Üç katlı bir ev, buna benzer şeyler... Evin kirasını karıma ve kızıma bıraktım. Tek başıma yaşamaya başladım. On yıl hiç sıkılmadım. Sevmediğim, daha doğrusu anlamadığım bir dünyadan kaçmanın yolunu bulmuştum. Çatı katında bir odam, kitaplarım vardı. Param azdı, ama canım nasıl isterse öyle yaşıyordum. Özgürdüm sizin anlayacağınız.” (s. 207)

Fakat bu özgürlük duygusu kalıcı değildir. Peşine düştüğü insanlar, kitaplar, yolculuklar onu gittikçe tutsağı haline geldiği özgürlük yanılısamısından kurtarmaya yetmeyecektir.

Kitabın son bölümü, Mehmet Taşçı'nın Sadık Dönmez'in evindeki misafirliğiyle başlar. Gene bir odada ve masa başında... Tek fark, odanın çatı katında değil, taşra eşrafından birinin evinde olmasıdır. Bu mekân değişimiyle birlikte gündelik yaşam pratikleri de farklılaşır. Taşçı, bu evde kaldığı günlerde yürüyüşler yapmaya başlar. Yürüyüş esnasında sevdiği ve alışkanlık haline getirdiği şey ise çiçek toplamaktır. Yürüyüşlerin birinde, her yanı kaplayan kır çiçeklerinin içinden birini koparır ve ağlar. Adını bilmediği çiçeğe yeni bir isim yakıştırır: Damla. Sevinç gözyaşlarından bir damla. Bu küçücük çiçeği kundaktaki bebeklere benzetip bir kez daha ağlar. Toprağa uzanarak ezilmiş otları, ıslak toprağı koklar. Çiçeği sağ elinde tuttuğundan sol eliyle çimenleri, toprağı avuçlar. Akli hep çiçektedir. Daha sonra defterine, o elindeyken yeterince özgür olmadığını yazacaktır. Sonra bir bakar, çiçek düşmüş. Mehmet Taşçı, bir şeyi çok sevmenin ağırlığı altında ezilir. Bir çiçeğin özünde bütün bir evreni duyar, güzelliğini yüreğinde derin bir biçimde hisseder, bu da gözyaşlarına sebebiyet verir. Dünya tüm sunduklarıyla bir ağırya dönüşür. Sevdiği şeyleri korumak ve sürdürmek pahasına çeker acısını. Özgürlüğünü bu nedenle salt özgürlük olarak yaşayamaz. Dış dünyanın onu bağlayan etkilerinden sıyrılamaz. Aklın sınırlarını aşan yaşama karşı duyduğu bağlılık ve tutku onu aynı zamanda yaşamın tutsağı kılar. Nitekim Camus'ye göre uyumsuz, ne insanda ne de dünyadadır; onların ortak varlıklarında bulunur. Dünyanın usa aykırılığından doğar.⁸ Taşçı, sözü edilen yaşama tutkusunun ve bilinçle sürdürdüğü hayatta kalma çabasının sonucu olarak hiçbir zaman ölmeyi düşünmez. İntihar onun için bir seçenek değildir:

“Geceleri uyku tutmuyor. Karanlıkta, yatağımın içinde oradan oraya dönüp duruyorum. Kalkıp kitap okusam ya... Onu da yapamıyorum. Artık gazete bile okuduğum yok. Ölesiye mutsuzum. Ne var ki, ölmek istemiyorum. Çünkü ölmek bir şeyin (yani ömrün) kullanılması, tüketilmesi, biriktirilmesi değil, tamamlanmasıdır. (...) Hayır, ölmek boş, gereksiz bir şey. Ancak bir kaçış... (...) Evet ama neden öleyim? Ölmek kolay bir son.” (s. 100-101)

⁸ Camus, *Sisifos Söyleni*, s. 46-47.

Uyumsuz için gönüllü olarak değil, uzlaşmamış ölmek söz konusudur. Çünkü intihar bir yanılmazdır. Uyumsuz, gerilimi sürdürür; bilinçli ve günü gününe başkaldırıda biricik gerçeğini ortaya koyduğunu bilir.

Acının bilgisinin direnmeyi ve dayanmayı mümkün kıldığı düşüncesi ise, Taşçı'nın bir başka yaşam deneyiminde görülür. Rahatsızlanarak hastaneye giden Taşçı, beklediği odanın bitişiğindeki bölmede bir çocuğun tüyler ürperten çılgınlıklarını duyar. Acıyla baş başa bırakılmış ve sesini kimselere duyuramayan bu kız çocuğundan çok etkilenir. Birden bir tokat sesi duyulur ve çocuk artık ağlamaz olur. Sessizliğin giderek büyüyen bir çılgık gibi hissedildiği o anda Taşçı, kız çocuğunun acısını almak için dayanılmaz bir istek duyar. Yalnızca o çocuğun değil, yeryüzünün bütün acılarını sırtlanmayı kendisi için ister aslında. Tıpkı İsa'nın kendini çarmıha gerdirtmesi gibi. İsa'nın bir Tanrısı vardı. Bu çocuğun da bir Tanrısı olsaydı dayanması belki daha kolay olurdu, diye düşünür. Çünkü ona göre insan, acısının haklı bir acı olduğunu bilir ve buna inanırsa direnmek kolaydır.

4. Sonuç

Mutsuz olduğu hayatı radikal bir kararla değiştiren emekli banka memuru Mehmet Taşçı'nın, umduğunu bulamadığı her girişimi bir yenisiyle telafi etmeye çalıştığı, her başarısızlığında yeni bir yol denediği görülür. Ancak önüne koyduğu her yeni hedefle birlikte özgürlüğünün de tutsağı haline gelir ve bu onu çıkmaza sürükler. Sürekli bir arayış içinde bocalar; fakat bu arayış bitmez. Bir yazgıyı yaşamak onu bütünüyle benimsemeyi gerektirdiğinden kişinin dünyayla yaşadığı karşıtlığın öğelerinden birini bile yadsıması ondan sıyrılması anlamına gelir. Oysa Mehmet Taşçı ne yaparsa yapsın, nereye giderse gitsin bilinciyle vardığı başkaldırısından sıyrılamaz. Kendi karanlığıyla sürekli olarak yüzleşir. Onun başkaldırısı Camus'nün dediği gibi kendi kendisi için hazır oluşu, kendisi için sürekli biçimde varoluşudur.⁹ Bir boyun eğiş olmakla birlikte ezici bir yazgının kesinliğidir. Dolayısıyla Taşçı için, bilinç ve başkaldırı yaşamı sürdürmenin yollarıdır. Yeniden başlamalarla ve yaşamaktaki ısrarıyla kendini var eder. Söz konusu azmi ve yaşamak inadının enginliği ise onu tıpkı Sisifos gibi trajik bir karaktere dönüştürür. Acıyı bilinçle yadsıyarak hayatı sırtlanmak da ona duyulan üstün bağlılığın ifadesi olduğundan böyle bir hayat artık ne kısır ne de değersiz sayılabilir.

⁹ Camus, *Sisifos Söyleni*, s. 68.

BİBLİYOGRAFYA

Baran, Selçuk, *Bir Solgun Adam*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.

Camus, Albert, *Sisifos Söyleni*, Can Yayınları, İstanbul 2016.

Hamilton, Edith, *Mitologya*, çev. Ülkü Tamer, Varlık Yayınları, İstanbul 1992.

Homeros, *İlyada*, çev. Azra Erhat - A. Kadir, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015.

Homeros, *Odysseia*, çev. Azra Erhat - A. Kadir, Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015.

<http://ayrintidergi.com.tr/dublinliler-gundelik-hayatin-anatomisi/> (29.09.2016)

